

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete 15 hp – Journalistik

Vem är syndabocken i den tragiska olyckan?

En kvalitativ studie om rapporteringen av bussolyckan i Sveg

Författare: Linn Blomqvist

Författare: Anna Lygnebrandt

Handledare: Anette Forsberg

Examinator: Renaud de la Brosse

Termin: HT17

Ämne: Journalistik

Nivå: Kandidat

Abstract

Author: Linn Blomqvist & Anna Lygnebrandt

Title: Who is the scapegoat in the tragic accident? A qualitative study about the news reporting of the bus accident in Sveg.

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 36

The aim of this study was to examine how three newspapers covered the question of guilt while reporting about the bus accident in Sveg where three school children died. The questions examined were: How does the local newspaper Borås Tidning and Barometern and the evening newspaper Aftonbladet report about the question of responsibility of the bus accident in Sveg? What are the differences and similarities between the three newspapers?

We made a discourse analysis of 23 news articles from three different newspapers. The result shows that the newspapers reported about possible reasons that caused the disaster. If the society had taken responsibility and maintained the road then maybe the bus had not crashed. The passengers are described as guilty because of their lack of using seat belts. Simultaneously the bus driver is represented as irresponsible who could have prevented the misfortune by not driving so recklessly. Another aspect of the question of responsibility produce the bus company as the scapegoat of the tragical incident because of the miserable working conditions. We discovered that the newspapers are driven by figuring out the question of guilt in order to give answers to the readers about the tragedy in Sveg. Conclusions drawn from this study are that the media coverage are influenced by news values like their proximity to the persons involved.

Keywords

Sveg, accident, news, journalism, guilt, responsibility, Borås Tidning, Barometern, Aftonbladet, discourse analysis, bus company

Innehåll

1 Inledning	1
2 Syfte	3
2.1 Frågeställningar	3
3 Teori och tidigare forskning	4
3.1 Representation	4
3.2 Diskurs	4
3.3 Nyhetsvärdering	5
3.4 Presentationstekniker	7
3.4.1 Polarisering	7
3.4.2 Intensifiering	7
3.4.1 Personifiering	8
3.5 Tidigare forskning	8
4 Metod	11
4.1 Kritisk diskursanalys	11
4.1.1 Norman Fairclough	11
4.2 Urval	12
4.2.1 Våra valda artiklar	13
4.3 Analysfrågor	15
4.4 Metodkritik	15
4.5 Reliabilitet och validitet	16
4.6 Etiska överväganden	16
5 Resultat och analys	18
5.1 Busschauffören	18
5.1.1 Oprofessionell och vårdslös	18
5.1.2 Gjorde bara sitt jobb	19
5.2 Bussbolaget	21

5.2.1 Det mörkas i bussbranschen	21
5.2.2 Brister redan innan avfärden	24
5.2.3 Osäkert att åka med och dåligt rykte	25
5.3 Samhället	26
5.3.1 Ansvarslöst bettende av samhället	26
5.3.2 En trafikfara för alla	27
5.4 Passagerarna	28
5.3.2 Obetänksamma och naiva	28
5.6 Sammanfattning	30
6 Slutsats och diskussion	32
6.1 Förslag till vidare forskning	35
Referenslista	37
Bilaga 1	40
Aftonbladets artiklar	40
Barometerns artiklar	41
Borås Tidnings artiklar	42

1 Inledning

Den 2 april 2017 kör en buss av E45 och välter ner i diket cirka två mil från Sveg i Härjedalens kommun. Bussen var abonnerad för en högstadielklass från Skene i Marks kommun och på väg till skidorten Klövsjö. På bussen befann sig 52 elever i 14-årsåldern samt sex vuxna. I olyckan omkom tre personer, ytterligare sex personer skadades allvarligt och många passagerare skadades lindrigt (Statens haverikommission, 2017). Olyckan följdes av en stor mediebevakning som belyste den tragiska händelsen. Efter händelsen startades en haveriutredning av haverikommissionen för att försöka få svar på vad som orsakat olyckan. En utredning som i skrivande stund av vår studie fortfarande inte är färdigställd. Med många frågetecken och en utredning som inte var färdig försökte medierna ändå ge svar till läsarna om vad som hade hänt.

Ett av journalistikens samhällsuppdrag är att vara kritiskt granskande (Nord & Strömbäck, 2012). Deras uppdrag är att i förhållande till samhället bland annat lyfta fram brister och missförhållanden i samhället. På så vis sätts det förväntningar på att journalistiken ska uppfylla ett visst syfte, både för journalisterna själva och från deras publik. Journalistiken ska föra fram information till samhället och ge svar till publiken (Strömbäck, 2014). De ska förklara, ställa till svars och utkräva ansvar. Men som informatör och samtidigt kritisk granskande kan journalistiken ställas inför olika dilemman. Det kan innebära svårigheter att dra en tydlig gräns av vad som bör publiceras när det inte finns något tydligt svar till händelsen. I det här fallet osäkerheten över vem eller vad som bär skulden till bussolyckan i Sveg.

Brott och olyckor är ett ämne som får stor uppmärksamhet i medierna. Forsberg (2015) menar att en icke-offentlig persons död blir intressant om det handlar om en svår olycka eller ett brott som innefattar ett dramatisk eller våldsamt händelse. Även Englund (2008) har forskat inom ämnet och förklarar att man har under lång tid tillbaka sett att händelser likt katastrofer alltid haft ett högt nyhetsvärde och väckt stort intresse i samhället. Publiken vill få reda på uppgifter om händelsen vilket gör att journalister oftast jobbar under högt tryck. Det är därför relevant för oss att undersöka hur medierna representerar olyckans skuldfråga eftersom händelsen fått så pass stor medial uppmärksamhet. Den sociala ordningen rubbas när en katastrof eller olycka sker och det vardagliga lugnet förändras då unga människor omkommer, precis som i bussolyckan i

Sveg. På samma sätt stärks den sociala sammanhållningen av att vi har syndabockar, kriminella eller motsättningar att se oss själva i kontrast mot (Lindgren & Lundström, 2010). Genom mediernas rapportering av skuldfrågan försöker de få den rubbade sociala ordningen tillbaka till det normala.

Genom vår studie vill vi bidra med större kunskap om hur tidningarnas sätt att representera en nyhet påverkas av olika faktorer i deras rapportering. Det kan vara allt ifrån närhet och identifikation till konflikt och dramatisering för att en händelse ska bli en nyhet. Mediepublikens identifikation upplevs vara svagare ju längre bort en nyhet sker. Johansson (2008) menar att en svårighet inom nyhetsrapportering kan vara avståndet, både det geografiska och det kulturella. Närheten till publiken är det centrala för hur saker bedöms och ju längre bort från Sverige händelsen sker, desto fler döda krävs det för att nyheten ska ha ett högt läsvärde (Johansson, 2008). Konflikt och dramatisering är en annan faktor som tillämpas inom nyhetsmedierna för att skapa intresse. Vid rapporteringen av skuldfrågan angående olyckan i Sveg är det mycket som är oklart och medierna kan använda sig av olika element för att fortfarande producera något nytt för publiken. Journalistiken kan bygga upp en händelse genom att ställa det onda mot det goda för att få framåtrörelse och ge svar i texten. Med journalistikens dramatisering utvecklas också processen att hitta hjältar och syndabockar. Människan har en djupt rotad tendens till att skuldbelägga eftersom vi har en strävan efter att hitta orsaker till händelser (Rollenhagen, 2003).

Därför anser vi att det är relevant att studera skuldfrågan utifrån journalistikens nyhetsvärdering för att upptäcka underliggande diskurser i deras rapportering. Att även undersöka hur tidningarna framställer de olika aktörerna i artiklarna anser vi har samhällsrelevans eftersom mediernas representationer spelar stor roll i hur våra gemensamma föreställningar skapas i samhället (Höijer, 2008).

2 Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur svensk journalistik gestaltar ansvarstagandet i kvällstidningen Aftonbladet samt de lokala tidningarna Barometern och Borås Tidning angående rapporteringen av bussolyckan i Sveg. Vi kommer även att analysera om det finns några likheter och skillnader i de olika tidningarnas gestaltning av dels skuldfrågan och dels aktörerna. Vi anser att vårt ämnesområde är relativt utforskat vilket har lett till att vi har fått ökat intresse för att studera det mer djupgående. Vårt syfte med undersökningen är att se om och hur journalister väljer att vinkla en olycka och därmed ge svar till läsarna. Genom att analysera detta ämne hoppas vi kunna bidra med kunskap om hur olika tidningar försöker ge svar till läsarna innan det är konstaterat om vem som bär skulden. Men också för att undersöka hur två lokala dagstidningar och en rikstäckande kvällstidning arbetar med att vinkla en nyhet och representera aktörer vid förmedlingen av en olycka. Genom vår studie hoppas vi kunna bidra med ytterligare information om rapportering av ovissa nyheter samt hur mediernas bevakning påverkas av vad som anses vara en bra nyhet. Med vår studie vill vi skapa diskussion och medvetenhet angående de diskurser vi kommit fram till och vad de i sin tur förstärker och förmedlar till publiken.

2.1 Frågeställningar

- Hur gestaltas ansvarstagandet för bussolyckan i Sveg av Borås Tidning, Barometern samt Aftonbladet?
- Vilka skillnader och likheter finns det mellan tidningarnas rapportering?

3 Teori och tidigare forskning

I vår studie utgår vi från våra valda teorier som vi kommer redogöra för i följande kapitel. Teorierna kan hjälpa oss med analysen kring hur mediernas rapportering påverkar och konstruerar människors bild av omvärlden. Vi kommer även att nämna tidigare forskning som rör vårt ämnesområde kring skuldfrågan och journalistiskt arbete vid olyckor och katastrofer.

3.1 Representation

När medierna rapporterar nyheter förmedlas en viss representation av hur samhället ser ut. Medierna skildrar och gestaltar personer, objekt och händelser genom orden de väljer, berättelserna de förmedlar, bilderna de producerar och känslorna de lyfter fram. Därför är representation aldrig en direkt avspegling av verkligheten utan betyder istället hur vi beskriver eller berättar något. Det handlar om den meningsproduktion som sker genom symboler, språk och diskurser. Olika betydelser och meningsskapande beror på hur texterna representeras och hur de tolkas, ett utbyte genom social interaktion (Hall, 2013).

Genom sociala representationer kan mediernas framställning av samhällliga idéer och kunskaper analyseras och studeras. Vi vill undersöka vilken representation av skuldfrågan som olika tidningar ger. Med hjälp av representation kommer vi att undersöka diskursiva teman som syns i våra utvalda nyhetsartiklar. Teorin möjliggör för oss att undersöka om rapporteringen av bussolyckan i Sveg beskrivs ur ett perspektiv som erbjuder publiken en viss uppfattning av verkligheten. Den kan underlätta för oss i vår analysering om vilket utbyte som kan erbjudas mellan journalister och dess mottagare.

3.2 Diskurs

Vår bild av verkligheten konstrueras med hjälp av diskurser och språk. En diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen men inte direkta och objektiva avspeglningar av verkligheten. Sättet vi använder oss av språket beskriver inte neutralt vår omvärld, våra identiteter och sociala relationer utan det spelar en aktiv roll i skapandet och förändringen av dem (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

När vi undersöker skuldfrågan i våra utvalda nyhetsartiklar är språket en viktig del vi arbetar med. Genom att undersöka vårt material och analysera diskurser som har med delade föreställningar i samhället att göra, möjliggör det att vi kan förstå texterna bättre. Varje text bygger på gemensamma uppfattningar som delas av avsändare och mottagare. Dock syftar inte diskurser på texten i sig utan på praktiker och regler som har med textproduktion att göra. Gemensamma uppfattningar om ett visst ämne skapar mening och betydelse. Rapporteringen av skuldfrågan i samband med olyckan i Sveg kan skapa olika diskurser. Det sättet journalisterna väljer att presentera olyckan på kan ställa aktörer i artiklarna med eller mot varandra. När läsarna introduceras angående problematiken kring skuldfrågan möjliggör det att publiken kan identifiera sig med något och på så sätt ta ställning (Boréus, 2011).

Vi anser att diskursteori är relevant för oss eftersom att vi undersöker hur journalister i våra utvalda nyhetsartiklar gestaltar ansvarstagandet och aktörerna. I och med att språket är det centrala inom diskursteorin passar teorin oss då fokus i vår analys ligger på nyhetstextens innehåll och dess framställningar den förmedlar med hjälp av ordval och grammatiska strukturer.

3.3 Nyhetsvärdering

Det finns vissa gemensamma egenskaper, i mindre eller större utsträckning, som gör att en händelse blir en nyhet. Dessa egenskaper kan också kompensera varandra, om den ena förekommer mindre kan den andra väga upp i den sammanlagda bedömningen av nyhetsvärdet. I vår studie undersöker vi varför rapporteringen av skuldfrågan utformas av medierna på ett visst sätt och vilka faktorer den kan tänkas påverkas av. Några av de faktorer som nyhetsvärdering handlar om är bland andra närhet till publiken, avvikelser, konflikter och identifikation (Ghersetti, 2012).

Händelser som avviker från det normala prioriteras högt och dramatiska händelser handlar oftast om oväntade, oförutsedda och ovanliga situationer. Brott, olyckor och negativa händelser har generellt ett högt nyhetsvärde. O'Neill & Harcup (2009) menar att dåliga och händelserika nyheter är bra nyheter som väcker stort intresse. När något uppseendeväckande sker skapas intresse och nyfikenhet hos publiken och därmed blir nyhetsvärdet stort (Ghersetti, 2012). På så vis blev bussolyckan i Sveg en händelse som

fick stort fokus i medierna och visade att nyhetsrapporteringen kring brott och olyckor skapar intresse.

Medierna använder sig av motsatta synvinklar för att presentera nyheten och för att skapa konflikt. De ställer två sidor mot varandra och använder sig av motsättningar. I skuldfrågan kan medierna ställa aktörerna mot varandra för att försöka förklara vem som är god och vem som är ond samt ge svar till publiken. Denna dramatiserande konflikt och de motsättningar där journalister ställer två sidor mot varandra intresserar läsarna (O'Neill & Harcup, 2009). Även Ghersetti (2012) skriver om hur ett underliggande vi-och-dem-perspektiv utmärker nyhetsdiskursen. I många journalistiska texter präglas innehållet av två sidor, vi och dem, precis som i konfliktvinkeln. Detta möjliggör chans för identifikation och en bidragande faktor till nyhetsvärdet är att kunna känna igen sig med händelsen. Berättandet genom en eller några få personers agerande, upplevelser och egenskaper gör att människor känner sig berörda av nyheten. Vid rapporteringen om olyckor och skuldfrågan kan journalistiken ställas inför ett underliggande vi-och-dem-perspektiv. Det moraliska dilemmat uppdagas om vem som har rätt och vem som har fel. Läsarna kan identifiera sig med aktörerna på olika vis. Antingen genom att sympatisera för en person eller att ta avstånd från någon som de tolkar som ansvarig för olyckan.

Hadenius et al. (2011) beskriver Walter Lippmans föreställning om att en händelse ska väcka känslor hos mottagaren samt erbjuda läsaren en möjlighet till identifikation för att det ska bli en nyhet. Människor vill kunna identifiera sig med en nyhet, vilket gör att sådant som ligger nära människor både kulturellt och geografiskt intresserar dem mer. Genom att journalister väljer att lyfta fram personliga detaljer kan de erbjuda en mer intressant nyhet för publiken. Det tidsmässiga, geografiska och kulturella avståndet till nyhetspubliken påverkar om en händelse uppmärksammas, hur mycket utrymme den får och på vilket sätt den rapporteras. Ghersetti menar även att en nyhet blir relevant när det handlar om sådant som publiken kan relatera till (Ghersetti, 2012; Hadenius, Weibull & Wadbring, 2011; Johansson, 2008).

Lokala medier tenderar att skriva i högre grad om brott och olyckor som sker i det egna spridningsområdet. När det kommer till kvällspressen är de mer intresserade av nyheter som kan dramatiseras. De påverkas inte lika mycket av närhetsprincipen som

lokaltidningarna gör eftersom de inte behöver ta hänsyn till den lokala ortsbefolkningens känslor (Forsberg, 2015). Med närhet och identifikation kan vi analysera om den rikstäckande pressen rapporterar skuldfrågan ur ett mer dramatiserande fågelperspektiv och om den lokala pressen tar mer hänsyn till dess lokala aktörer.

3.4 Presentationstekniker

Förutom nyhetsvärdering finns det andra aspekter som påverkar journalistikens val att presentera och producera en text. Genom att anpassa sig mer efter mottagarna försöker journalistiken ställa sig på publikens sida utan att aktivt försöka påverka dem på något sätt (O'Neill & Harcup, 2009). Vem som står ansvarig för en olycka kan vara svårt att veta och journalistiken ställs i ett övervägande om att tolka den information de delges för att ge svar till läsarna. Strävan efter att skapa och erbjuda en intressant nyhet har utvecklat ett antal berättartekniker som antas prägla mediernas innehåll. Till dessa berättartekniker hör bland annat polarisering, intensifiering och personifiering (Strömbäck, 2014).

3.4.1 Polarisering

Polarisering eller konfliktorientering används för att framhäva motsättningar och konflikter, medan bland annat samarbete och kompromisser får mindre utrymme. Skuldbeläggande är en vanlig förekomst inom polariseringen. Förväntningarna på journalistiken som kritiskt granskande sätter press på dess arbete att skapa polariserade nyheter och ställa någon till svars för händelsen (Strömbäck, 2014). Vid rapportering av skuldfrågan vi bussolyckan i Sveg är det olika inblandade aktörer som ställs mot varandra och får förklara sin synvinkel på situationen.

3.4.2 Intensifiering

Ett vanligt förekommande när man vill skapa och väcka intresse hos läsarna är intensifiering. Det kan handla om ett häftigt utbrott, strejker, våld och annan dramatik som kan skapa spänning. Man använder sig då av dramatiska inslag som till exempel något våldsamt eller att man beskriver när eller hur något utbryter. I vårt fall är det rapporteringen av vad som orsakat olyckan och vilka erfarenheter som aktörerna fått

uppleva som kan intensifieras. Intensifiering ger också möjlighet till ett levande och intresseväckande berättande (Forsberg, 2015; Johansson, 2008).

3.4.3 Personifiering

Få saker intresserar människor lika mycket som andra människor. Journalistiken kan genom personifiering, konkretisera en händelse eller fråga och göra det enklare för människor att identifiera sig med nyheten. Att lyfta fram enskilda personer är ett enkelt sätt att möjliggöra identifikation. Personifiering skapar ett perspektiv till hur publiken kan förhålla sig till skuldfrågan av en olycka. Det får publiken att ta ställning och indirekt erbjuda läsarna en känsla av sympati för någon av sidorna. Genom denna berättarteknik kan en abstrakt fråga eller problem, som skuldfrågan, gå från att vara komplicerad och komplex till att bli mer konkret för publiken (Strömbäck, 2014; Johansson, 2008).

3.5 Tidigare forskning

Eftersom vi studerar ett specifikt fall är det inte helt oväntat att någon tidigare forskning inte har gjorts kring just samma händelse. Vi har fokuserat på forskning som berör problematiken kring skuldfrågan i olika sammanhang. Sådan forskning kan hjälpa oss att förstå hur rapporteringen av ansvarstagandet vid katastrofer och olyckor påverkas och gestaltas.

Raittila (1996) har studerat hur de finländska mediebevakningen var i samband med Estoniakatastrofen. I studien analyserades bland annat massmediernas agerande i krissituationer och deras förhållande till den offentliga informationsorganisationen. Mediernas verksamhet granskas från den journalistiska arbetsprocessen till medietexternas vinkling. Avsikten med studien är att ge material att kunna skapa diskussion om krishantering både bland myndigheter och journalister. Studien är baserad på en kvantitativ innehållsanalys som kompletteras av en kvalitativ analys. I den kvantitativa delen granskades sex stora rikstäckande tidningar och de viktigaste nationella TV- och radiokanalerna i Finland. Den kvalitativa analysen bestod av medietexter och intervjuer av cirka 80 finska myndigheter och journalister. Texterna som rapporterade om orsaken till katastrofen samt de skyldiga till olyckan granskades i detalj för att kunna hitta underliggande meningsskapanden. Detta för att kunna diskutera

vilka föreställningar rapporteringen kan produceras hos publiken. Raittila (1996) upptäckte att nyhetsmediernas rapportering handlade till stor del om orsaken till katastrofen och säkerheten på färjor. Studien tar upp de finska journalisternas orsaksjakt och olika spekulationer som gjordes efter katastrofen. Journalisterna betonade att man i början endast ville finna orsaken till det ofattbara som hänt. Vid behandlingen av orsakerna var det väsentligt att koppla samman det med vad eller vem som var skyldig till förlisningen. Massmediernas formuleringar om orsakerna till olyckan lade både skulden på Estonias besättning och på alla estniska sjömän. Studien påvisar mediernas sätt att dramatisera och försöka skapa hjältar och syndabockar (Raittila, 1996)

Englund (2008) har gjort en kvalitativ intervjustudie om journalisters arbete på olycksplatser. Hon tar upp Brandkatastrofen i Göteborg 1998 men nämner även kort andra olyckor. Studien innefattar hur reportrarnas och fotografernas uppfattning av olyckan påverkade rapporteringen av den. Englund skriver att katastrofer under lång tid tillbaka alltid haft ett högt nyhetsvärde. Händelser där folk omkommer framkallar ofta nyfikenhet hos privatpersoner samt medier och döden har alltid haft ett märkbart läsvärde. I sådana fall vill konsumenten ha svar på två frågor: "Hur kunde det ske?" och "Hur stor är risken att det inträffar igen"? Englund menar att publikens iver på svar bidrar till tidspress för journalister. Samtidigt som de ska bidra med snabb och korrekt information måste de även visa hänsyn till alla medverkande. Det betyder mycket för anhöriga att någon görs ansvarig för olyckan samt dödsfallen och många söker därför svar hos medierna. I forskningen tar de upp att journalistiken lätt spekulerar kring vem som är den skyldige och inte använder sig av sakliga analyser och fakta. Den ständiga jakten på ansvarsfrågan och massmedierna är ivriga i sökandet efter en syndabock. Englund menar att publiken vill få reda på orsaken eftersom den sociala ordningen rubbas och det vardagliga lugnet förändras när folk dör. Det läggs därmed mycket fokus på att journalistiken ska ta reda på orsaken bakom en olycka eller katastrof. Nyhetsrapporteringen av olyckor och katastrofer är därmed nödvändig för allmänheten men de etiska överväganden är oftast mer viktigt, både för aktörer, drabbade samt journalistiken i sig (Englund, 2008).

Foss (1988) har undersökt mediebevakningen av en jordskredsolycka i Vassdalen, Norge, som skedde den femte mars år 1986 där 16 soldater miste livet. Studiematerialet är inslag från åtta Dagsrevy-sändningar mellan den femte till tolfte mars 1986.

Dagsrevyn är ett norskt nyhetsprogram som sänds på NRK1 och motsvarar SVT1:s nyhetsprogram Rapport. Forskaren har undersökt hur Dagsrevyn genom bild och text rapporterade om Vassdals-olyckan och krishantering. Studien analyserade vilken bild som erbjöds hos mottagarna genom mediernas beskrivningar. Den undersöker också en informationskonflikt mellan pressen och det norska försvaret om vad som egentligen hände och orsakade olyckan. Foss (1988) kom fram till att det rapporterades om många olika berättelser av vad som orsakat olyckan. Trots att det rapporterades om olika berättelser gav det ett sammanhang mellan det konkreta och det okända. I studien nämner de också journalisternas spekulationer om vad som orsakat olyckan och åtgärder som kunde ha gjorts. I nyhetsprogrammets rapportering om olyckan vinklas orsaken både på naturens starka krafter samt mänskligt ansvar. I det tidiga skedet av olycksrapporteringen som analyserades var det mycket som var oklart och inte hade blivit fastställt än (Foss, 1988).

4 Metod

I följande kapitel redogör vi för vårt urval, hur vi gick tillväga och de nyhetsartiklar vi utgått ifrån. Vi kommer även gå igenom kritisk diskursanalys utförligt och vad det finns för kritik gentemot den valda metoden. Vi har valt att göra en kritisk diskursanalys för att få svar på våra frågeställningar.

4.1 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är en metod man kan tillämpa på texter, bilder samt språk där kontexten står i fokus. Det gör att man kan undersöka hur diskurserna verkar i olika sammanhang. En central fråga i kritisk diskursanalys är vad texten egentligen säger och vad som lämnas osagt. Metoden innebär att man lyfter fram de omedvetna och underliggande budskap och ideologier som döljer sig inom diskursen (Winther Jørgensen & Philips, 2000). En diskurs kan vid en första anblick uppfattas som ointressant eftersom man uppfattar det man läser, ser eller hör som korrekt och självklart. Vid närmare analys kan man, genom kritisk diskursanalys, dock se dolda ideologiska detaljer. Vi anser att vår valda metod är passande att använda för att få svar på hur medierna väljer att vinkla en nyhet när det inte finns något självklart ansvarstagande. Genom detta kan vi undersöka om det finns bakomliggande budskap i det innehållet som tidningarna publicerar. Vid första synen av nyhetsartiklarna kan man uppfatta innehållet som sann fakta när journalistiken gestaltar skuldfrågan, men vid grundligare analys finns möjlighet till att urskilja diskursiva teman (Berglész, 2010).

4.1.1 Norman Fairclough

Norman Faircloughs modell för kritisk diskursanalys går in i detalj på texten och vad som skrivs för att sedan studera hur texten ses som en del i en social praktik. Forskaren analyserar nyckelord och studerar i detalj i vilket sammanhang de framkommer (Bergström & Boréus, 2012). Fairclough utgår från tre olika funktioner. Den första funktionen handlar om att diskurs har en innehållslig dimension, själva textens uppbyggnad och innehåll. I vår studie handlar det om att analysera vilka ordval och uppbyggnader som används när det kommer till att gestalta Sveg-olyckans skuldfråga. Den andra funktionen handlar diskurser om att olika relationer etableras mellan olika grupper, som relationen mellan journalister och dess publik. I vår studie blir den

funktionen aktuellt genom att undersöka vilken bild av ansvarsfrågan som framställs av journalisterna och hur publiken kan tänkas ta emot och tolka den. Den tredje funktionen i Faircloughs analysmodell handlar om att diskurser konstruerar olika identiteter och upprätthåller befintliga sociala relationer. Det handlar alltså om att undersöka de maktstrukturer som förstärks eller försvagas genom journalistikens sätt att skriva om skuldfrågan. Genom dessa funktioner har Norman Fairclough utvecklat en tredimensionell modell som förklarar diskursens tre olika analysnivåer.

Sociokulturell praktik

Diskursiv praktik

Text

För att förstå varför texten är som den är föreslår Fairclough att man ställer sig tre frågor. Hur gestaltas världen, vilka identiteter skapas för aktörerna och vilka relationer gestaltas mellan aktörerna? I vår studie översätts frågorna till hur gestaltas skuldfrågan, vilka identiteter skapas för aktörerna och vilka relationer gestaltas mellan aktörerna? Dessa frågor kan besvaras genom att undersöka underförstådda eller dolda meningar, opinioner och värderingar. De dolda budskapen, menar Fairclough, kan vara inbakade i det som vi ofta tar för givna och som vi lätt förväxlar med neutral information eller objektiva fakta. På det viset journalistiken rapporterar om ansvarsfrågan utgör en viss produktiv och meningsskapande källa till vår kunskap om världen (Fairclough, 1995; Bergström & Boréus, 2012).

4.2 Urval

Vi valde att avgränsa vårt urval till svensk tryckt press eftersom att vi ansåg det intressant att jämföra hur svensk journalistik formulerar en nyhet på olika sätt. Detta kom vi fram till relativt snabbt in i vårt val av ämne eftersom vi är intresserade av hur nyheter formuleras i texter. Vi valde att undersöka om journalisternas sätt att skriva om nyheten och aktörerna skiljer sig mot hur kvällspressen vinklar jämfört med en dagstidning. Vi bestämde därmed att göra en komparativ studie då vi fann det intressant

att undersöka och jämföra vilka likheter och skillnader som synliggjordes i de olika tidningarna. Forsberg (2015) menar att en lokaltidning skriver mer om det som sker i området och utgår ofta från närhetsprincipen medan en kvällstidning intresserar sig mer för dramatiska nyheter.

Eftersom många av ungdomarna på bussen kom från Marks kommun i Sjuhärad, var det ett relativt självklart val att välja Borås Tidning då det är en dagstidning som är en av de största i området Sjuhärad. Vi ville välja den tidning som rent geografiskt var närmast den hemort som offren kom ifrån. Ett resonemang var först att välja en tidning nära olycksplatsen. Sedan insåg vi att det till slut skulle vara mer relevant, för vår analys, att studera hur skuldfrågan gestaltades i samband med rapporteringen av inblandade aktörerna. Detta gjorde att vårt val föll på Borås Tidning som på grund av sin geografiska närhet har en större koppling till de drabbade.

På samma sätt valde vi att undersöka lokaltidningen Barometern på grund av närheten till bussbolaget och dess verksamhet. Bussföretaget som var inblandad i olyckan är hemmahörande i Kalmar län vilket är beläget i samma område där Barometern ges ut. Därför valde vi denna tidning eftersom vi ansåg det intressant att undersöka om närheten mellan dem påverkar rapporteringen av olyckan.

I valet av kvällspress valde vi mellan Aftonbladet och Expressen. Vi gjorde en övergripande sökning i Mediearkivet Retriever för att se vilka artiklar som kunde vara mest intressanta för oss att analysera. Efter ett kort övervägande kom vi fram till att Aftonbladet var den tidning som var bäst lämpad för oss eftersom de hade de mest väsentliga texterna angående skuldfrågan. En annan utgångspunkt till varför vi valde Aftonbladet är för att den är Sveriges största kvällstidning. Den har en bred publik och ett stort spridningsområde som når ut till en stor del av befolkningen.

4.2.1 Våra valda artiklar

Vi valde att göra ett strategiskt urval när det kom till vårt empiriska material. När vi gjorde vårt urval bestämde vi oss för att söka via Mediearkivet Retriever som är Nordens största databas av mediematerial. Vid användandet av Mediearkivet valde vi att begränsa oss till tryckt press, vilket vi manuellt kryssade i för att få fram de artiklar vi eftersökte. Sökningen gjordes från den 2 april 2017, vilket var då bussolyckan

inträffade, till den 29 november 2017, datumet på den dagen vi gjorde vår sökning. Vi använde oss utav olika sökord för att få fram så pass många artiklar som möjligt för att sedan göra ett urval. De sökord vi använde var "Bussolycka Sveg", "Sveg olycka", "Bergkvarabuss", "Bergkvarabuss olycka" och "Sveg".

Vi började med sökordet "Bussolycka sveg" som gav oss totalt 202 träffar varav tio artiklar för Borås Tidning, fyra av Aftonbladet samt tre från Barometern. På dessa artiklar gjorde vi en snabb översikt och kom fram till att vissa av dem inte innehöll tillräckligt med kontext för att kunna analyseras. Därefter formulerade vi om sökorden, vilket medförde fler användbara och relevanta artiklar för vår studie. Sökordet "Bergkvarabuss" gav oss 354 träffar av svensk press varav 18 artiklar från Barometern, nio artiklar från Borås Tidning och sex artiklar från Aftonbladet. När vi sedan sökte på "Bergkvarabuss olycka" gav det oss 43 träffar. En artikel från Borås Tidning, en artikel från Aftonbladet och noll artiklar från Barometern. I vår urvalsprocess sökte vi också på "Sveg olycka" som gav 192 artiklar vilket var 13 från Borås Tidning och två vardera från Barometern samt Aftonbladet. Vi avslutade vår urvalssökning med att söka på ordet "Sveg" för att kunna utesluta alla artiklar som kunde kopplas till det området och olyckan. Sökningen gav oss ett övergripande resultat på sammanlagt 2079 artiklar. Med vetskapen om att alla artiklarna kanske inte innehöll information om just vårt fall gjorde vi ändå denna sökning för att försöka hitta artiklar som vid tidigare sökningar sållats bort. Sökordet "Sveg" gav oss 84 artiklar från Borås Tidning, 21 artiklar från Aftonbladet och 13 artiklar från Barometern.

Efter vårt första urval fick vi ut sammanlagt 187 artiklar vilket vi tyckte var ett för stort material för att vi skulle kunna göra en kvalitativ diskursanalys på ett rättvist sätt. Vår utgångspunkt var att begränsa urvalet till artiklar som hade med skuldfrågan att göra. Vi kom dock fram till att artiklar som handlar om olyckan generellt är relevanta och måste inkluderas i materialet. Efter det gjorde vi ett strategiskt urval. Vår ambition var att få fram så många aspekter som möjligt av nyhetsrapporteringen om skuldfrågan av bussolyckan i Sveg. Texter som liknade varandra allt för mycket sållades bort och texter som vi ansåg tillförde mest behöll vi. Vi valde tillslut ut 23 artiklar som var relevanta för vår studie. Vissa artiklar nämner skuldfrågan mer än andra men eftersom vi ville se om det fanns ett sammanhang mellan texterna valde vi trots det att undersöka samtliga. I vårt urval inkluderade vi även debattartiklar och ledare som berörde

skuldfrågan eftersom vi ansåg att det också är texter som tidningarna erbjuder till läsarna. Vi är medvetna om att det är ett stort antal men vi kom fram till att det var väsentligt att analysera en större mängd då kontexten av dessa var viktiga för vår forskning. I vårt analysarbete granskade vi samtliga 23 artiklar vilka redovisas i bilaga 1. Innan vi inledde vårt analysarbete tog vi fram vissa riktlinjer vi skulle tillämpa och följa när vi analyserade texterna. Detta för att vi som två forskare skulle analysera på så lika grunder som möjligt och veta att våra tolkningar hade framställts med samma arbetsmetod. Riktlinjerna hjälpte oss också att kunna arbeta individuellt och effektivisera analysarbetet.

4.3 Analysfrågor

För att undersöka skuldfrågan i rapporteringen kring bussolyckan i Sveg samt vilka likheter och skillnader det finns mellan tidningarna formulerade vi några delfrågor. Vi valde att bryta ner våra två frågeställningar till fyra analysfrågor för att underlätta vårt analysarbete.

- Hur gestaltas orsakerna till olyckan?
- Vilka får komma till tals i Barometern, Borås Tidning och Aftonbladet?
- Vad får de säga?
- Vilka egenskaper beskrivs aktörerna med?

4.4 Metodkritik

Kritisk diskursanalys som metod kan ha både för- och nackdelar. Det som kan vara ett problem för oss med vår valda metod är att vi kommer att analysera detaljer istället för att undersöka ett mer omfattande antal artiklar. Vi kommer att gå in mer kvalitativt på artiklarna och det gör att vi möjligtvis får en snävare bild av ämnet. Om vi hade kompletterat med en kvantitativ analys skulle vi eventuellt fått en bredare bild av verkligheten. Men eftersom vi vill se detaljer, gå in mer på djupet och undersöka hur journalistiken skriver om ansvarstagande så anser vi att kvalitativ metod är rätt val för oss. Kritisk diskursanalys byggs till största delen på tolkningar och egna uppfattningar. En metod som är uppbyggd på tolkningar kan ge konsekvenser i det slutgiltiga resultatet eftersom varje individs uppfattning av omvärlden aldrig är densamma. Det som den ena personen tolkar som något viktigt kan den andra tycka är mindre väsentligt.

Under vår urvalsprocess upptäckte vi att olika artiklar hittades via Mediearkivet beroende på vilka termer vi använde vid sökningen. Det gör att vi inte kan försäkra oss om att vi fått fram alla de artiklar som skulle vara mest relevanta i vår studie. Problematiken med val av sökord gör att det kanske finns artiklar som hade varit intressanta för vår studie men som vi omedvetet inte fått tagit del av. De tio veckor vi fått till förfogande är en liten tid för en studie som våran vilket har bidragit till att vi fått begränsa vår undersökning och material. Om vi hade haft mer tid hade vi kunnat gjort en mer djupgående urvalsprocess vilket hade medfört ett grundläggande material och mer detaljerad studie.

4.5 Reliabilitet och validitet

För att göra vår studie så tillförlitlig som möjligt har vi utgått ifrån en tydlig riktlinje där vi kommit överens om vissa regler och ramar. Dessa har vi formulerat och punktat upp i vårt metodkapitel så andra forskare kan se exakt hur vi gått tillväga. Vår redogörelse över artikelsökningen och varför vissa artiklar varit mer relevanta än andra, bör ge en överskådlig och rättvis bild av vår arbetsprocess. Detta gör det möjligt för andra forskare att följa samt upprepa vår forskning. Vi anser att vi ökar studiens validiteten och reliabiliteten genom vår noggrannhet och öppenhet. Som enskilda forskare gick vi efter samma riktlinjer och ramar för att skapa ett så pass homogent studiematerial som möjligt. Det kan dock finnas svårigheter i undersökningsarbetet, att man mätt det man har avsett att mäta. Under forskningsprocessen kan man upptäcka nya inriktningar i analysarbetet vilket kan försvåra validiteten. Detta har vi dock varit medvetna om under tiden vi forskat och har därför varit noggranna med att beskriva hur vi gått tillväga för att kunna utesluta frågetecken.

4.6 Etiska överväganden

Att ta hänsyn till etiska överväganden i vår forskning var viktigt för oss. Vi vill inte på något sätt skada eller kränka de individer som deltar i vår forskning genom artiklarna, eftersom det är ett viktigt krav i de etiska överväganden (Vetenskapsrådet, 2017-12-06). Diskussioner har förts oss emellan om vi ska anonymisera aktörerna i de texter vi analyserat eller om vi kan benämna dem med namn. Vi anser att vi skulle kunna nämna bussbolagets namn i fråga eftersom medierna gått ut med namn på bolaget. Ändå valde

vi att benämna bussföretaget som "bussbolaget" istället för dess företagsnamn eftersom vi anser att detta namn inte tillför något väsentligt i vår studie. Dock valde vi att återge titlarna korrekt på de artiklar vi analyserat eftersom det är en källhänvisning. Vilket medför att namnet på bussbolaget framkommer i vår studie oavsett. Vi valde ändå att inte trycka mer på vad företaget i fråga heter eftersom vi vill minimera negativa associationer till bussbolaget.

Vi ändrade även citaten där privatpersoner har benämnts med namn eftersom vi inte anser att det bidrar med något ytterligare till vår forskning. Att tala om titeln eller beteckningen på den person vi citerar, till exempel presstalesman eller förälder, anser vi är acceptabelt i våra etiska överväganden. När det gäller skolungdomarna har vi uteslutit namnen och bytt till formuleringar som "en elev på bussen" och när en förälder har kommit till tals har vi benämnt denne som "förälder till en elev", alltså inte skrivit ut namnet. Även vd:n och presstalesmannen för bussföretaget har vi valt att inte nämna vid namn eftersom vi inte vill lämna ut onödig information. Vad personen i fråga heter är inte en viktig del för att besvara vår forskningsfråga.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras de diskursiva teman som vi kommit fram till efter vi undersökt våra utvalda artiklar. Våra diskursiva teman i analysen presenteras utifrån olika aktörer.

5.1 Busschauffören

5.1.1 Oprofessionell och vårdslös

I artiklarna framställs det som att skulden indirekt ligger hos busschauffören. Det handlar främst om hans ansvar som yrkesförare och att han genom det måste ta hänsyn till sina passagerare.

“Enligt bussbälteslagen är busschauffören ansvarig för att passagerare under 15 år använder bälte. De 52 elever som befann sig ombord på bussen gick i årskurs åtta.” (Borås Tidning 2017-07-25 *Många var utan bälte vid olyckan*)

I detta citat tolkar vi det som att föraren beskrivs som oansvarig i trafiken och att han borde gjort en bättre insats i sitt yrke. Att tidningarna vinklar på busschaufförens ansvar för bälteslagen erbjuder läsarna att uppfatta honom som att han skött sitt arbete dåligt och att han kunde ha påverkat olyckans konsekvenser. Vi tolkar det som att skulden läggs på chauffören eftersom han borde uppmärksammat innebörden av att använda bälte mer. Detta låter förstå att ingen hade behövt dö om bara busschauffören hade bett alla att sätta på sig sitt säkerhetsbälte.

”En elev på bussen har berättat om hur busschauffören körde, som hon upplevde det alldeles för fort. Hon hade sovit en stund i bussen, men vaknade till av att det krängde i farten.

– Hennes upplevelse är att han körde väldigt fort och att hon funderade på om de skulle välta åt vänster eller höger. Då satte hon på sig bilbälte och det var det som räddade henne, säger elevens förälder.” (Aftonbladet 2017-04-04 *‘Varför fick jag leva?’*)

Här får en förälder återge en av elevernas upplevelser på bussen. Aftonbladet väljer att lyfta fram och skapa en mer intensifierad bild av hur det, enligt eleverna, kunde upplevts i bussen strax före olyckan. Genom att använda sig av dramatiska inslag i rapporteringen av händelsen ökar man läsarnas intresse för nyheten (Forsberg, 2015). När publiken får läsa om en passagerares berättelse av situationen, som i ovanstående citat, framställs också en bild av hur chauffören agerat. Vi tolkar det som att rapporteringen kan framkalla negativa värderingar om chauffören. Intensifiering erbjuder också en möjlighet till ett levande och mer intresseväckande berättande (Johansson, 2008). I det här fallet blir det en målande beskrivning när eleven berättar hur bussen krängde fram och tillbaka vilket erbjuder läsaren en bild av att någonting hemskt kommer att hända. Texten låter förstå att chauffören borde kört mer vaksamt och respekterat sina medpassagerare. Genom ett sådant citat förstärks det diskursiva temat om att han är oprofessionell och vårdslös.

5.1.2 Gjorde bara sitt jobb

I det andra diskursiva temat erbjuds läsarna en bild av att busschauffören inte har gjort något fel och inte heller hade någon kontroll över situationen. Den information som Borås Tidning tillhandahåller är att det borde handla om ett fel på bussen som orsakade olyckan, inte chaufförens agerande i trafiken. Vi tolkar det som att texten visar en bild av att det inte fanns mycket mer för chauffören att göra i den situationen.

“Det måste vara ett mekaniskt fel som gör att det blir sådana här spår, det är inte föraren som bromsar.” (Borås Tidning 2017-04-07 *Expert pekar ut mekaniskt fel som orsak till bussolyckan*)

“Han menar att det chauffören upplevt som tjälskott kan ha varit hjullagret som kärvat. Det kärvar till och sen släpper det, det kärvar till och så släpper det, och det här innebär att bussen girar till litegrann och blir vinglig, säger en professor i färdssäkerhet.” (Borås Tidning 2017-04-14 *Chauffören av olycksbussen förnekar brott*)

Vi tolkar journalistikens gestaltning som att alla gör sitt bästa och att det är omständigheter som gör att olyckor sker. Rapporteringen erbjuder läsarna att identifiera sig mer med chauffören genom att hans agerande sätts i ett perspektiv (Johansson,

2008). Förarens upplevelse beskrivs som att han hade svårt med körningen på grund av tjälskott i marken. Detta argument tydliggör en professor i färdssäkerhet att problem med hjullagret kan påminna om de besvärligheter chauffören upplevde. Den informationen som läsarna får genom texten kan erbjuda en känsla av sympati för busschauffören. Det erbjuder en förståelse för honom och att han inte ska behöva stå till svars för en hel olycka. Busschaufförens arbete beskrivs även för läsarna som besvärligt med svårt och överraskande väglag.

“Till Expressen säger vd:n för Bergkvarabuss att han inte vill föregå det arbetet, men att chauffören själv förklarar händelsen med besvärliga tjälskott i vägbanan.

– Han tappade kontrollen. Vägen är väldigt dålig styckvis och det var stora hål i vägbanan, säger vd:n för Bergkvarabuss.” (Barometern 2017-04-03 *‘Tjälskott fick bussen ur kurs’*)

Här framställs chauffören som hjälplös och att han bara gjorde sitt jobb utifrån de förutsättningar som fanns. Vi tolkar det som att han inte kunde ha påverkat naturens krafter och därmed de dåliga vägförhållanden. Citatet nedan från Barometern erbjuder läsarna att känna förståelse för busschaufförens yrkesuppdrag.

”Det finns bilbälte i bussen och reglerna är sådana att finns de ska de också användas. Men det är förstås omöjligt för en busschaufför att kontrollera, säger Bergkvarabuss presstalesman till Barometern.” (Barometern 2017-04-03 *‘Tjälskott fick bussen ur kurs’*)

Utifrån citatet tolkar vi det som en omöjlig uppgift att ha koll på bältesanvändningen för en skolklass under flera timmars färd. Mediebevakningen av olyckan låter förstå busschaufförens svåra arbetsuppgifter och det erbjuder läsarna att känna större medkänsla för chauffören.

”Resan var omöjlig att klara av för en ensam förare. Du kan under inga omständigheter avverka den sträckan på tio timmar om du ska köra lagligt. Det är helt omöjligt.” (Borås Tidning 2017-04-12 *Erfaren Chaufför: Omöjlig resa för en ensam förare*)

Av formuleringen ovan tolkar vi som att det är synd om chauffören att han hamnat i den situationen. Publiken erbjuds en bild av att det kunde hänt vem som helst och att föraren ses som ensam i att klara av ett omöjligt uppdrag. Som vi tolkar det förmedlar citatet känslan av att chauffören precis som alla oss andra bara är mänsklig.

5.2 Bussbolaget

5.2.1 Det mörkas i bussbranschen

Denna diskurs innefattar bilden av att bussbolaget försöker dämpa anklagelserna om vad som låg bakom olyckan. Enligt vår tolkning framställs bussbolaget som ett företag med problem vilka man försökt dölja.

“Först en och en halv månad senare - dagen innan fordonet skulle fått körförbud - godkändes det av Bergkvarabuss egen verkstad” (Aftonbladet 2017-04-07 *Körde 570 mil - trots förbudet*)

Tidningarna låter förstå att bolaget visste om bussens brister och kunde förhindrat olyckan men ändå lät dem det ske. Vi tolkar det som att det finns misstankar om företaget och dess verksamhet. Aftonbladet betonar att det var bussbolagets egna verkstad som godkände bussen. Läsarna kan genom rapporteringen erbjudas en uppfattning om att bussbolaget är ett opålitligt företag.

”Vi skulle naturligtvis aldrig sätta ut en buss i trafik som det finns minsta risk att den är trafikosäker. Dessutom körs den av yrkeschaufförer som aldrig skulle sätta sig i en buss de har minsta tvivel om är fullkomligt trafiksäker.”
(Aftonbladet 2017-04-06 *Bussen blev underkänd två gånger*)

Texten framställer det som att bolaget följer lagar och regler, men att det finns en osäkerhet kring deras grundprinciper. Publiken erbjuds uppfattningen att bussbolaget vill visa att de är pålitliga och aldrig skulle utsätta någon för fara. Vid olyckor är det inte alltid självklart vem som ska bära ansvar för händelsen, precis som bussolyckan i Sveg.

Vi anser att rapporteringen därmed signalerar en tveksamhet om vem man egentligen ska tro på eftersom man får fakta från olika sidor. Citatet nedan är ett uttalande från bussbolagets vd där han önskar att massmedia och allmänheten ska visa respekt och avvakta utredningen.

“Jag väljer nu att uttala mig ännu en gång, med en vädjan till massmedia och allmänhet att avvakta polisutredningen och inte sprida rykten eller egna teorier om vad som orsakat den tragiska olyckan. Den pågående polis- och haveriutredningen kommer att ge oss de svar vi alla väntar på.” (Barometern 2017-04-06 *Bergkvarabuss stäms av facket*)

I det här citatet tolkar vi det som att bussbolaget vill tona ner skuldfrågan och istället lämna allt till polisutredningen. Texten låter förstå att bussbolagets vd vill skydda företaget och förhindra ryktesspridning för att inte skapa större uppståndelse kring dem själva. Barometern är den tidningen som väljer att lyfta fram bussbolagets vd och låta honom komma till tals. Vi anser att tidningen omedvetet, genom sin nyhetsvärdering, flyttar fokus från företaget och koncentrera skuldfrågan på något annat.

“Bergkvarabuss är ett företag som vi under en längre tid haft under lupp. Många av våra medlemmar vittnar om väldigt pressade scheman, stress och en allmänt dålig arbetsmiljö. Och vi förbereder nu en ganska omfattande stämning mot företaget” (Barometern 2017-04-06 *Bergkvarabuss stäms av facket*)

I både Barometern och Borås Tidning finns det flera exempel som visar att bussbolaget varit i blåsväder tidigare. Vi tolkar det som att det kan ha fifflets med både arbetsförhållanden och körjournaler. Uttrycket om att företagets verksamhet har varit under lupp låter förstå att bussbolaget noggrant blivit granskat och missförhållanden har uppdagats. Medlemmar i företaget har även vittnat om en allmänt dålig arbetsmiljö, pressade scheman och stress på arbetsplatsen. Utifrån detta tolkar vi det som att bussbolaget framställs som ansvarslösa och att de utnyttjar sina förare.

“Många medlemmar har dessutom hört av sig anonymt till Kommunal på grund av risken för trakasserier från företaget.” (Barometern 2017-04-06 *Bergkvarabuss stäms av facket*)

Texten framställer det som att bolaget har konflikter inom organisationen. Genom det erbjuds publiken en känsla av en otrygg arbetsmiljö där de anställda knappt vågar uttrycka sina åsikter. O'Neill och Harcup (2009) menar att journalistiken väljer att använda sig av och fokusera på motsättningar för att skapa spänning och dramaturgi. Vi tolkar det som att det finns kontraster i företaget som journalistiken väljer att lyfta fram för att skapa spänning. Genom citatet får vi känslan av att det är något som inte står rätt till inom organisationen.

”Enligt tidningen är det vanligt att förare måste köra långa sträckor, ibland i flera timmar, innan de sätter sig på bussarna. På så vis går företaget runt reglerna och chaufförer kan få sitta upp till 14 timmar bakom ratten.”

(Barometern 2017-04-07 *Bussförare varnade om fel före resan*)

”Bergkvarabuss var i blåsväder redan före den tragiska olyckan i Härjedalen. Sydsvenskan har i flera granskningar lyft fram källor som talar om trafikfarliga bussar som inte åtgärdas och om gästarbetare som får slita hårt under dåliga förhållanden.” (Barometern 2017-04-07 *Bussförare varnade om fel före resan*)

Vi tolkar det som att rapporteringen förmedlar en bild av att bussbolaget brukar agera felaktigt och på det vis som journalistiken beskriver bussbranschen låter förstå att det undanhålls och mörkas mycket. Hall (2013) talar om att ett objekt kan få representera och stå för något större och på så vis skapa mening. Då medierna rapporterar om olyckan förmedlas en viss typ av representation av hur samhället ser ut utifrån händelsen. När tidningarna skriver att bussföretaget mörkar och döljer fel erbjuder det läsarna en uppfattning av att bussbranschen överlag är opålitlig. Rapporteringen om de dåliga arbetsförhållanden hos det nämnda bussföretaget tolkar vi får representera en hel bransch vilket erbjuder en felaktig bild av yrket. Genom den bild journalistiken framställer tolkar vi det som att bussbolaget kan vara misstänkta när det kommer till skuldfrågan. Tidningarna erbjuder en bild för publiken av att det ännu inte finns någon fastställd förklaring till hur olyckan skedde. Trots att det inte finns en självklar orsak till händelsen förmedlar medierna möjliga grunder som lett fram till det inträffade. Det tolkar vi som att journalistiken försöker fylla sitt samhällsuppdrag som kritisk granskande och ge svar till läsarna.

5.2.2 Brister redan innan avfärden

Detta diskursiva tema beskriver att fel på fordonet redan ska ha uppdagats innan bussen gett sig av. Utifrån detta signalerar journalistiken att bussens brister skulle vara orsaken till den tragiska händelsen. Vi anser att det är främst Aftonbladet som understryker denna information. Genom texterna erbjuds en bild till läsarna att det var fel på bussen redan innan färden.

“Olycksbussen i Härjedalen körde 570 mil med ett fel som skulle ha reparerats omgående.” (Aftonbladet 2017-04-07 *Körde 570 mil - trots förbudet*)

Vi ser en tendens att Aftonbladet kan dramatisera sina artiklar mer än vad dagstidningar gör. Kvällstidningar är ofta intresserade av händelser som kan förmedlas på ett dramatiskt sätt (Forsberg, 2015). Vi tolkar Aftonbladets ordval som att bussens fel var så pass allvarligt att den inte borde varit i trafik. Det gör att läsarna erbjuds en uppfattning om att bristerna och orsaken till olyckan berodde på bussens felaktigheter.

”Dagen före resan mot Klövsjö slogs det internt larm om att bussen krängde från sida till sida vid hastigheter mellan 70 och 80 kilometer i timmen.”
(Aftonbladet 2017-04-06 *Bussen blev underkänd två gånger*)

Citatet ovan erbjuder en föreställning hos läsarna av att det fanns komplikationer på bussen redan innan avfärd. Genom ett sådant citat tolkar vi det som att ansvaret läggs på, enligt tidningarna, den trasiga bussen som i sin tur indirekt hamnar på bussbolaget. Vi tolkar det därmed som att bussbolaget inte tagit sitt ansvar som ett professionellt företag och i sin tur låtit ungdomar åka iväg i en redan defekt buss.

”SVT Nyheter rapporterar att olycksbussen inte klarade besiktningen. Det handlade om samma problem båda gångerna den underkändes: ett misstänkt fel med hjullagret på höger sida av framaxeln. Bussen, en Setra årsmodell 2010, blev till slut godkänd av företaget Bergkvarabuss egna verkstad Mekka Traffic.” (Aftonbladet 2017-04-06 *Bussen blev underkänd två gånger*)

I det här citatet framkommer det att det var bussbolagets egna verkstad som godkände bussens problem. Vi tolkar rapporteringen som att det blir lättare att dölja sanningen på grund av verkstadens partiska ställning till bussföretaget. Vi anser att läsarna erbjuds en

uppfattning av att bussbolaget har rättat sina egna fel. Genom en sådan beskrivning tolkar vi det som att man kan känna sig lurad av företagets agerande.

5.2.3 Osäkert att åka med och dåligt rykte

Genom nedanstående citat tolkar vi det som att det kan vara osäkert att åka buss, framförallt med det olycksdrabbade bussbolaget.

”På torsdagen rapporterade Sydsvenskan att en kulturskola i Lund avbokade sin konsertresa till Nederländerna. Den skulle ske med en dubbeldäckare från Bergkvarabuss.

– Vi har nu sagt upp bokningen, eftersom det finns en stor tveksamhet hos föräldrarna när det gäller det här företaget och deras säkerhetstänkande, säger kulturskolans chef till Sydsvenskan.” (Barometern 2017-04-07 *Bussförare varnade om fel före resan*)

Journalistikens framställning erbjuder läsarna en bild av att bussbolaget kör olycksdrabbade bussar som inte är säkra att åka med. En annan skolas åsikter får komma till tals angående att de tar avstånd från bussbolaget. Vi anser att rapporteringen om deras synpunkter erbjuder läsarna en känsla av osäkerhet om företaget är pålitligt eller inte. Raittila (1996) menar att medierna har en tendens att vilja dramatisera och hitta hjältar och syndabockar. Genom det här citatet tolkar vi det som att olyckan har skapat dåligt rykte för bussbolaget och andra människor börjar ta avstånd från deras verksamhet. Texten som sådan erbjuder läsarna en uppfattning av att bussbolaget ses som en syndabock som kommer förknippas med olyckan.

“Man ska kunna kräva mer av ett företag som har som uppgift att köra människor.” (Aftonbladet 2017-04-07 *Körde 570 mil - trots förbudet*)

Genom citatet tolkar vi det som att bussbolaget inte tar sitt professionella ansvar i sin uppgift att transportera människor stillsamt och säkert. Vi anser att det erbjuder en framställning för publiken av att bolaget är respektlösa och inte tar hänsyn till sina medpassagerares säkerhet. Vi tolkar det som att rapporteringen målar upp en bild av att bussfirman är opålitlig. Detta i sin tur låter förstå att bolagets agerande kan ha varit en anledning till att bussen körde ner i diket och skapade förödande konsekvenser.

“Spontant kliver man rakt in i känslor, för Bergkvarabuss som ord är så starkt förknippat med olyckan för mig. Då slår känslorna till och tankarna slutar. Det är ju den smärtan som vi gick igenom, sorg, säger en förälder vars son var med på bussen.” (Borås Tidning 2017-10-03 *Mark skriver nytt avtal med Bergkvarabuss*)

När en förälder får komma till tals erbjuds läsarna starkare känslor mer än om en expert eller annan elitperson hade fått uttrycka sig. Då man läser nyheter som man själv kan relatera till bedöms händelsen som mer nyhetsmässig än andra. Den kulturella närheten spelar en viktig roll i nyhetsvärdet av en händelse samt om man blir intresserad av nyheten eller inte (Ghersetti, 2012). Genom att föräldern beskriver hur bussbolaget associeras till sorg och smärta erbjuds publiken en förståelse för de anhöriga och man kan relatera lättare när en familjemedlem intervjuas. Vi tolkar det som att man blir mer berörd av föräldrarnas citat och litar på dess ord vilket erbjuder en känsla av ett minskat förtroende för bussbolaget.

5.3 Samhället

5.3.1 Ansvarslöst beteende av samhället

Vi identifierade ett diskursivt tema där vi tolkade rapporteringen som att samhället har ett stort ansvar för underhållningen av vägen. Texten beskriver en bild av att samhället inte har gjort sitt jobb och att fel begåtts i flera led. Tidningarna erbjuder publiken en uppfattning av att det är misstag och oförmåga som till slut kom att kosta flera ungdomars liv.

“Skrivelserna till Trafikverket har inte resulterat i någon åtgärd. Faktum är att man inte ens fått respons.” (Borås Tidning 2017-04-05 *Räddningschefen: Vägkanten ger lätt vika*)

Genom detta citat tolkar vi det som att det framställs ett ifrågasättande om varför ingenting har åtgärdats och trots vetskapen om brister har vägen fortsatt förblivit dålig. Att olyckan kanske hade kunnat förhindrats om man hade tagit inkommande skrivelser på allvar och reparerat vägen i tid.

Journalistikens rapportering om samhällets ansvar erbjuder mottagarna av texten en känsla av besvikelse och misstro till hur samhället sköter sitt uppdrag och samtidigt inte försöker åtgärda sina brister.

“Till Expressen säger vd:n för Bergkvarabuss att han inte vill föregå det arbetet, men att chauffören själv förklarar händelsen med besvärliga tjälskott i vägbanan.

– Han tappade kontrollen. Vägen är väldigt dålig styckvis och det var stora hål i vägbanan, säger vd:n för Bergkvarabuss.” (Barometern 2017-04-03 *‘Tjälskott fick bussen ur kurs’*)

Vi tolkar utifrån citatet som att bussbolaget uttrycker sin hjälplöshet av att vägen var dålig och att samhället kunde ha åtgärdat något som kanske hade förhindrat olyckan. Att Barometern lyfter citatet ovan i sin rapportering tror vi beror på att den, i sin nyhetsvärdering, påverkas av närheten till bussföretaget. Detta eftersom båda kommer från Kalmarområdet. Vi tolkar det som att Barometern istället väljer att fokusera skuldfrågan vid någonting annat istället för bussföretaget. Att vd:n får komma till tals och uttrycka sin åsikt om vägens felaktigheter tolkar vi som att Barometern indirekt tar ställning för bussen och bolaget bakom.

5.3.2 En trafikfara för alla

I rapporteringen läggs det stort fokus på vägen som en bidragande orsak till att olyckan skedde. Det framkommer även att många har varit medvetna om den farliga vägen sedan tidigare och att det länge funnits brister på den sträckan bussen körde. Denna information låter förstå att det funnits möjligheter till att förbättra en misskött och farlig väg som hade kunnat motverka olyckans konsekvenser.

”E45 är en kraftigt trafikerad pulsåder genom inlandet som långa sträckor borde klassas som en trafikfara.” (Aftonbladet 2017-04-03 *E45 en skamfläck i Sveriges vägnät*)

”Europaväg 45 är ingen barnlek. Det vet alla som kört där.” (Aftonbladet 2017-04-03 *E45 en skamfläck i Sveriges vägnät*)

Rapporteringen erbjuder läsarna att kunna identifiera sig med händelsen genom att de kan känna igen sig i svårigheten av att köra på Europaväg 45, eller vilken väg som helst för den delen. Vi tolkar det som att medierna visar en bild av att vem som helst kan ha otur att råka ut för dåliga och farliga partier på en trafikerad vägsträcka. Tidningarnas rapportering anser vi därför kan göra att man kan relatera till situationen och lättare sympatisera. En nyhet ska väcka känslor och erbjuda läsarna möjlighet till identifikation (Hadenius, Weibull, Wadbring, 2011). På det viset journalistiken rapporterar om vägens brister låter förstå att det kunde varit vem som helst som råkat ut för en sådan trafikolycka.

“Som framgår av nyhetsbilderna är vägen smal och saknar vägrenar. Stora delar av Inlandsvägen, som den också kallas, är under sju meter bred och många avsnitt är kurviga och har backkrön som skymmer sikten.” (Borås Tidning 2017-04-08 *Ingen ska behöva dö då en buss välter*)

Citatet beskriver hur redan befintliga faror på vägen kan påverka resans utgång. Det signalerar för publiken hur bussen, av en ännu oklar anledning, välte av vägbanan. Rapporteringen om ansvarstagandet flyttas från andra inblandade aktörer i olyckan och fokuseras istället på vägen och naturens krafter. Vi tolkar det därigenom som att olyckor kan hända när och var som helst.

5.4 Passagerarna

5.3.2 Obetänksamma och naiva

Aktörerna i texten ställs mot varandra på olika sätt. Passagerarna gestaltas som offer i alla tre tidningar men det förekommer även tillfällen då journalistiken lägger ansvaret på den enskilda människan. Vi tolkar det som att texterna erbjuder läsarna en bild av att passagerarna hade en skyldighet att använda säkerhetsbälte under bussfärden.

“Det är märkligt att många fortfarande inte förstår vikten av att använda bältet. Åker man obältat är kabinen i bussen väldigt stor. Vi är öppna för olika typer av tekniska lösningar men vi behöver informera och få varje resenär att ta sitt ansvar. Det är den enskilda som knäpper fast sig.” (Barometern 2017-07-25 *Nya lösningar kan få fler att använda bälte på bussresan*)

Även här anser vi att Barometern beskriver skuldfrågan utifrån andra aktörer än enbart bussbolaget. Det menar vi har att göra med tidningens närhet till företaget. Texten tillhandahåller att varje människa på bussen måste ta sitt eget ansvar om sin säkerhet. När olyckan väl är framme erbjuds publiken, utifrån rapporteringen, en uppfattning om att det enbart är ens eget agerande som spelar roll för oförutsedda skeenden. Vi tolkar det som att det inte är någon annan som kan ta ansvar för ens eget misstag. Ett omedvetet misstag som att undvika att använda bälte.

”Föraren hade garanterat bältet på sig. Därför lever han idag. Om alla passagerare också haft på sig bältet hade kanske inte en enda person dödats. Kanske inte ens skadats allvarligt. De hade bytt till en ny buss och varit i backen ett par timmar försenade.” (Aftonbladet 2017-04-03 E45 *en skamfläck i Sveriges vägnät*)

Det här citatet erbjuder läsarna en föreställning om att det kunde varit passagerarnas fel att olyckan fick sådana tragiska konsekvenser som det blev. Vi tolkar det, utifrån uttalandet ovan, som att passagerarna får stå sitt kast och hantera följderna av det. Vi anser att Aftonbladet skriver med en mer dömande ton och vi tolkar framställningen av ungdomarna på bussen som naiva och att de inte tog sitt ansvar. Passagerarnas säkerhet dramatiseras och målas upp som ett scenario om hur det hade kunnat vara en lyckad resa om bältesanvändningen hade varit bättre. Strömbäck (2014) menar att intensifiering kan användas av medierna för att skapa spänning och ett mer levande berättande. Aftonbladet väljer att intensifiera en möjlig olycksorsak på resenärerna genom att ställa den, enligt tidningen, bältesanvändande chauffören mot de passagerare som tidningen påstår inte använde bälte. Detta erbjuder publiken en bild av att den enskilde personen bär ansvaret för den tragiska olyckan och att konsekvenserna kunde ha minimerats genom en detalj som ett bälte. Utifrån texten tolkar vi det som att om passagerarna hade använt bälte hade allt kanske varit som vanligt. Skolklassen hade bara varit några timmar försenade på sin skidresa. Vilket i sin tur kan erbjuda läsarna en nedtonad bild av en olycka som egentligen innebar väldigt tragiska konsekvenser. Vi anser att det är anmärkningsvärt att vi inte upptäckt någon artikel i Borås Tidning där de rapporterar om passagerarna som en del av ansvarstagandet. Gherseti (2012) menar att mediernas bevakning påverkas av publikens närhet till händelsen. Borås Tidnings närhet till offren tolkar vi därför som avgörande till varför de lämnat passagerarna utanför skuldfrågan.

5.6 Sammanfattning

I vår analys anser vi att tidningarna rapporterar om flera olika aktörer som framställs som skyldiga till olyckan. Busschauffören tilldelas rollen som oansvarig och farlig i sin körning. Han beskrivs som oprofessionell, vårdslös i trafiken och respektlös mot sina medpassagerare. Samtidigt rapporteras chauffören likt en vanlig yrkesman som bara hade en vanlig dag på sitt jobb. Beskrivningen av chauffören som hjälplös i en svår situation anser vi framställer sympati för honom och att han inte ska behöva stå till svars för en hel olycka. Något som tidningarna också framhäver är att bussbolaget har begått fel i många led som lett fram till olyckan. Företaget beskrivs i negativ bemärkelse och att de inte tagit sitt ansvar för varken bussarna, de anställda eller sin verksamhet. Även när rapporteringen är negativ till busschaufförens agerande hamnar kritiken indirekt på bussbolaget. Bolaget försvarar sig och säger att de aldrig skulle skickat ut en buss i trafik där det förekommit felaktigheter. Dock ser vi en tendens till att de inte vill uttala sig djupare om orsaken bakom olyckan utan vill avvakta tills utredningen står klar. Tidningarnas sätt att belysa bussbolagets tvetydiga sätt att delge information erbjuder publiken en misstänksam uppfattning kring företaget. Bussbolaget är inte dömda för något men mediernas gestaltning erbjuder en bild av att företaget har dåligt rykte. Vägen får också stor uppmärksamhet i mediernas rapportering om skuldfrågan till bussolyckan. Samhällets ansvar för vägen belyses som ett problem. Det framkommer också att det redan funnits tveksamheter kring underlaget och att många känner till faran på vägen. I rapporteringen om ansvarsfrågan anser vi att passagerarna gestaltas som offer men även som naiva och godtrogna. Mediernas gestaltning låter läsarna förstå att det är den enskilda människan som ansvarar för sin säkerhet. Sammanfattningsvis tolkar vi att medierna förmedlar olika bilder av skuldfrågan. Tidningarnas rapportering pekar aldrig ut någon direkt skyldig men indikerar på åtgärder som kunde ha förebyggt att olyckan aldrig skedde.

Slutligen har vi kommit fram till att tidningarnas rapportering av skuldfrågan i samband med olyckan skiljer sig från varandra. Detta anser vi har till största del med närhetsprincipen att göra. Vi anser att Barometern fokuserar ansvarsfrågan mer på andra aktörer än vad de gör på bussbolaget. Trots att de lyfter fram problem som företaget haft sedan tidigare anser vi att de försvarar bussfirman mer eftersom de låter ledningsgruppen komma mer till tals. Detta tror vi beror på att både tidningen samt bussbolaget kommer från Kalmar län och att närheten därmed har betydelse för

Barometerns rapportering. Aftonbladet anser vi använder ett annat språkbruk till skillnad från de andra tidningarna. De tillämpar mer laddade ord vilket vi anser erbjuder mer känslor för mottagarna. Vi tolkar Aftonbladets rapportering som att de inte behöver ta hänsyn till offren och de anhöriga på samma sätt som de lokala medierna. I vår analys har vi upptäckt och tolkat tendenser av att Borås Tidning rapporterar utifrån hänsyn till offren och därigenom lämnat passagerarna utifrån rapporteringen av skuldfrågan.

6 Slutsats och diskussion

Denna studies syfte är att undersöka hur tidningar skriver och gestaltar skuldfrågan i samband med en olycka när det inte står klart om vem som bär ansvaret. För att finna svar till detta utgick vi från följande frågeställning:

- Hur gestaltas ansvarstagandet av bussolyckan i Sveg av Borås Tidning, Barometern samt Aftonbladet?
- Vilka skillnader och likheter finns det i tidningarnas rapportering?

Det vi fann var att tidningarna framställer flera olika aktörer som kan ha orsakat att bussen körde av vägen och därigenom ses som skyldiga till bussolyckan i Sveg. Vi anser att tidningarna lägger stort fokus på bussbolaget och deras ansvar i samband med olyckan. Tidningarnas gestaltning präglas av att bussbranschen verkar mörklägga detaljer i sin verksamhet och tolkas som en allmänt orolig bransch. Medierna rapporterar om olika brister som finns inom bolaget vilket vi tolkar som att det förekommer konflikter inom företaget. Journalistiken framhäver ofta konflikter för att skapa en intressant nyhet och därmed större intresse hos publiken (O'Neill & Harcup, 2009). Genom att ställa två sidor mot varandra innebär det att publiken på något vis kan komma att tro mer på den ena sidan, samtidigt som de dömer den andra. Utan att medierna förklarat någon som skyldig erbjuds publiken en bild av olika ställningstagande utifrån tidningarnas sätt att vinkla händelsen. Ovissheten om vem som faktiskt är skyldig försöker journalistiken hitta svar på genom att bidra med information till läsarna trots att allt ännu inte är fastställt. Mediernas rapportering präglas av jakten på orsaken (Raittila, 1996). Vi upptäckte i vår analys att på grund av den mängd varierad information som publiceras kan läsarna erbjudas en förvirrad bild av situationen. Ett problem med händelser likt bussolyckan i Sveg är att ingen ännu är dömd, alla är fortfarande oskyldiga tills utredningen är klar.

I vårt empiriska material upptäckte vi både likheter och skillnader mellan de tre tidningarna vi analyserat. Vi ansåg att Aftonbladet dramatiserade sin rapportering mer och använde sig av starka ord som erbjuder en mer känslomässig bild av olyckan till läsarna. Kvällstidningens rubriker var formulerade på ett mer laddat sätt till skillnad från dagstidningarna. Enligt Forsberg (2015) är kvällspressen mer intresserade av

nyheter som kan dramatiseras. De påverkas inte lika mycket av närhetsprincipen som lokaltidningarna gör eftersom de inte behöver ta hänsyn till den lokala ortsbefolkningens känslor. Lokaltidningarna Barometern och Borås Tidning framställde också bussolyckan i Sveg dramatiserande fast vi anser att de gjorde det i en mindre grad jämfört med Aftonbladet.

I de tre tidningarnas artiklar framträder en tydlig jakt på att finna orsaken till olyckan. Tidningarna vänder och vrider på aktörer och olika anledningar som kan ha lett fram till den tragiska händelsen. För att ge svar till läsarna beskriver de åtgärder som borde gjorts för att förhindra olyckan. Att samhället borde tagit sitt ansvar och reparerat vägen hade kanske förhindrat att bussen kört ner i diket. Om passagerarna spänt fast sig ordentligt och haft ett bättre säkerhetstänk hade möjligtvis ingen omkommit utan bara fått lindrigare skador. Busschauffören hade även kunnat anpassat sin körning efter vägförhållandena och förhindrat olyckans konsekvenser. Om även bussbolaget tagit mer hänsyn till sina brister och erkänt sina problem skulle förmodligen inte olyckan ha skett. På de här visen beskriver tidningarna aktörerna som att alla har en del i skuldfrågan att göra och att åtgärder hade kunnat gjorts för att förhindra olyckan.

Samtidigt som vi upptäckt att tidningarnas rapportering av ansvarstagande var lika har mediebevakning också delat sig i vad som har fått utrymme i tidningarna. Barometern, Aftonbladet och Borås Tidning har alla berättat och bidragit med information om orsakerna till olyckan. Men tidningarna har skiljt sig från varandra genom att de tryckt mer på vissa aktörer och erbjudit läsarna olika stor mängd av information om vissa aktörer. Vi tolkar tidningarnas val att lägga fokus på en aktör som ett erbjudande att visa vilka aktörer som är mest aktuella när det kommer till skuldfrågan. Det diskursiva temat om att tidningarna erbjuder en uppfattning av att passagerarna var naiva och obetänksamma anser vi var tydligast i Aftonbladet och Barometern. Att inte Borås Tidning framställde de resande på samma sätt tror vi beror på närheten till offren. Ghersetti (2012) menar att en nyhet blir mer relevant när det handlar om sådant som publiken kan relatera till både när det gäller kulturell och geografisk närhet. Många av eleverna på bussen kommer från Marks kommun som ligger nära Borås. Vi tror därför att Borås Tidning är extra försiktig i rapporteringen av offren eftersom de känner starkare anknytning till de skadade och omkomna. Vi upptäckte även att Borås Tidning gav anhöriga mer utrymme i sina artiklar vilket vi tror beror på närhetsprincipen.

Vid de tillfällen de fick komma till tals ansåg vi det resulterade i att kunna erbjuda en mer sympatisk känsla än om en elitperson uttalade sig.

På det viset som Borås Tidning förhåller sig till offren såg vi en liknande mönster i Barometerns rapportering om bussbolaget. Vi anser att tidningen omedvetet väljer en mer skyddande roll gentemot företaget och tonar ner problemen inom bussbolaget genom att fokusera på andra aktörer. Utifrån det tolkar vi att deras bevakning av olyckan påverkas av hur de värderar nyheter. Barometern rapporterar om bussbolagets brister men är också den tidningen som låter bussbolagets ledning komma mycket till tals och tona ner anklagelserna. Denna rapportering i samband med att Barometern också pekar ut samhället och passagerarna som en del av orsaken till olyckans tragiska öde, anser vi har med närhetsprincipen att göra. Bussbolaget och Barometern är hemmahörande i samma kommun vilket gör närheten till dem ganska påtaglig. Vi tolkar att Barometerns rapportering påverkas av deras geografiska närhet till bussbolaget. Tidningen och dess publik har en närmare relation med bussföretaget än vad Aftonbladet och Borås Tidning har. De slutsatser vi kan dra av detta är att tidningarnas närhet påverkar på olika vis representationerna av aktörerna. Vi har upptäckt att medierna har erbjudit olika bilder av de inblandade, vilket vi tolkar har med deras koppling till aktörerna att göra.

Journalistiken strävar efter hög trovärdighet och vill förmedla korrekta nyheter. Genom det tolkar vi det som att publiken ska kunna förlita sig på att den bild journalistiken framställer är en korrekt avspegling av verkligheten. Englund (2008) menar att allmänhetens önskan av att få svar så fort som möjligt bidrar till stor tidspress för journalister. Vi anser att pressen på journalister kan påverka tidningarnas rapportering. I vår studie har vi sett tendenser på att medierna försöker ge information om skuldfrågan och olyckan trots att utredningen inte är klar än. Vi anser att en sådan rapportering erbjuder en diffus bild om vad som ligger bakom olyckan. Tidningarna beskriver olika aktörer som indirekt ansvariga till bussolyckan men vi anser att de fokuserar ansvarstagandet mer på bussbolaget i vissa sammanhang. Genom vår studie har vi fått uppfattning av att det är rapporteringen om bussbolaget som till största del fyller publikens agenda. Vilket har gett oss intrycket av att bussbolaget kan ha en avgörande del när det kommer till rapporteringen av skuldfrågan. Beroende på vem det är som läser erbjuds publiken att tolka texten utifrån sin individuella bild av hur de ser på

världen. Vi tolkar det som att det kan innebära svårigheter för journalister att försöka förstå hur deras slutprodukt i slutändan kommer att bemötas av publiken. I vår studie har vi fått en uppfattning av att såväl samhället, passagerarna samt bussbolaget och chauffören beskrivs på olika vis som ansvariga till olyckan. När tidningarna till exempel framhäver att chauffören agerat vårdslöst i trafiken kan det erbjudas en negativ uppfattning om honom. Tidningarna erbjuder läsarna en bild av att han är en sämre individ eftersom han orsakat tre ungdomars död. Däremot finns det i det här fallet ingen slutgiltig dom vilket gör att alla är oskyldiga tills motsatsen har bevisats. Mediernas vinkling av händelsen erbjuder publiken att ta ställning och tänka i vissa tankegångar. Journalister vill beskriva verkligheten så objektivt som möjligt men i bevakningen av något som saknar orsaksgrund kan deras rapportering problematiseras. Det handlar om att deras slutprodukt är relativt obesvarad och kan erbjuda olika tolkningar.

Efter vi gjort analysen av vårt empiriska material tolkade vi resultatet och kom fram till vad tidningarnas rapportering av ansvarstagandet kanske kan innebära för samhället. Genom vår studie har vi funnit att tidningarna strävar efter att ge något eller någon ansvar för en händelse. Det är ett genomgående ämne som präglar texterna och återkommer som en viktig detalj i nyhetsvinklingen. Ett sådant fall som bussolyckan i Sveg, där skuldfrågan inte är självklar, lämnas frågetecken i rapporteringen. Genom det erbjuds läsarna att själva tolka informationen som ges och försöka förstå sammanhanget utifrån sin egna uppfattning. Samtidigt som tidningarna gestaltar att någon av fyra olika aktörer kan vara potentiellt skyldiga till olyckans konsekvenser finns vetskapen om att inget ännu är konstaterat. Det enda vi kan veta med säkerhet är att den här studien har talat om för oss hur tidningarna valt att gestalta något och hur de gestaltningarna i sin tur påverkas av annat. Alla uppgifter är inte fastställda utan tidningarna erbjuder endast olika intryck av rapporteringen som också präglas av närheten till publiken och vad som anses vara en bra nyhet.

6.1 Förslag till vidare forskning

Vår forskning utgår från tryckt press vilket kan göra att undersökningen och därmed även resultatet blir begränsat. Framtida forskare kan bidra med ytterligare kunskap genom att granska etermedier för att undersöka om deras rapportering om skuldfrågan skiljer sig från tryckta medier. I en sådan studie hade det varit intressant att även studera semiotik och det visuella berättandet. Vi anser att de kan ha en annan publik eftersom

radio och tv har direktkontakt med samhället och kan därmed nå ut snabbare till publiken. En annan vinkling på vår studie hade kunnat vara att göra en komparativ studie av hur en tidning rapporterar flera olyckor. Det hade kunnat bidra med mer kunskap om hur medierna rapporterar i förhållande till situationer vars orsak och ansvar inte är självklar. Det hade varit intressant att analysera om en enskild tidning skriver på samma sätt oavsett olycka. Ytterligare en studie hade kunnat vara en kvantitativ enkätundersökningen om vilken uppfattning publiken har av ansvarstagandet i bussolyckan i Sveg. En kvantitativ undersökning hade kunnat möjliggöra ett annat resultat eftersom man analyserar övergripande istället för djupgående. En sådan studie hade kunnat bidra med kunskap om hur publikens bild av samhället påverkas av mediernas rapportering. Det hade också varit intressant att undersöka hur journalister arbetar i förhållande till rapportering av skuldfrågan genom att framtida forskare gör en kvalitativ intervjustudie. Det hade kunnat ge mer kunskap om journalisters strävan om att vara kritiskt granskande och hur de påverkas av att kunna ge svar till läsarna.

Referenslista

Bergl ez, Peter (2010). Kritisk diskursanalys. I Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012). Diskursanalys. I Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.). *Textens mening och makt: metodbok i samh ellsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB

Boréus, Kristina (2011). Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB

Djerf-Pierre, Monika & Weibull, Lennart (2001). *Spegla, granska och tolka: Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma

Englund, Liselotte (2008). *Katastrofens  ga - en studie av journalisters arbete på olycksplats*. Göteborg: Livréna AB

Fairclough, Norman (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.

Forsberg, Anette (2015). *Sorgens avtryck: erfarenheter av medverkan som sörjande i journalistik om brott och olyckor*. (Diss) Stockholm: Stockholms universitet.
Institutionen för mediastudier

Foss, Gunnar (1987). *Det nasjonale sorgarbeid: tid og fortelling i Dagsrevyn beretning om rasulykka i Vassdalen*. Trondheim: Nordisk institut

Ghersetti, Marina (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.): *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

Hadenius, Stig, Weibull, Lennart & Wadbring, Ingela (2011). *Massmedier: press, radio och tv i den digitala tidsåldern*. Stockholm: Ekerlid.

Hall, Stuart, Jessica Evans & Sean Nixon (2013). *Representation*. 2. uppl. London: Sage.

Höijer, Birgitta (2008). Sociala representationer i medietexter. I Ekström, Mats (red.). *Mediernas språk*. Malmö: Liber AB

Johansson, Bengt (2008). *Vid nyhetsdesken: en studie av nyhetsvärdering vid svenska nyhetsredaktioner*. Sundsvall : Demokratiinstitutet

Lindgren, Simon & Lundström, Ragnar (2010). *Ideala offer, och andra: konstruktionen av brottsutsatta i medier*. Malmö: Gleerups

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2012). *Demokrati, medier och journalistik*. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

O'Neill, Deirdre & Harcup, Tony (2009). News Values and selectivity. I Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (red.). *The handbook of journalism studies*. Routledge Member of the Taylor and Francis Group.

Phillips, Louise & Winther Jørgensen, Marianne (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Raittila, Pentti (1996). *Mediernas Estonia - Myndigheter och massmedier som informatörer i Finland*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.

Rollenhagen, Carl (2003). *Att utreda olycksfall - teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Statens haverikommission (2017): Bussolycka i Sveg, Härjedalens kommun, Jämtlands län. 2017-11-09.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Strömbäck, Jesper (2014). *Makt, medier och samhälle - en introduktion till politisk kommunikation*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

Aftonbladets artiklar

1. Aftonbladet 2017-04-03: *E45 en skamfläck i Sveriges vägnät*

<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057349201704032079b62f5f57a8b5fa2f158004dbdd59&serviceId=2>

2. Aftonbladet 2017-04-04: *'Varför fick jag leva?'*

<http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D057349201704044nthrH2Kg4aA3nN4L12ReFCM000401010800%26x%3D8f68967a570fc943bdc8f3175e4ba309&documentId=05734920170404642df1f2a33de870868ce6d496209dce&serviceId=2>

3. Aftonbladet 2017-04-06: *Bussen blev underkänd två gånger*

<http://web.retriever-info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?documentId=057349201704049748fefe0440b047060b62dbe75589a&serviceId=2>

4. Aftonbladet 2017-04-06: *Hade redan kört i över en timme*

<http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057349201704065e1bdfdfa1513dcfa3d718b117de8d11&serviceId=2>

5. Aftonbladet 2017-04-07: *Körde 570 mil - trots förbudet*

<http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057349201704075272650a79fe8c9d183fb281c9517de5&serviceId=2>

Barometerens artiklar

1. Barometern 2017-04-03: *"Tjälskott fick bussen ur kurs"*

<http://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170403ee5da0a78a32732179365ad12365fb56&serviceId=2](http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170403ee5da0a78a32732179365ad12365fb56&serviceId=2)

2. Barometern 2017-04-04: *Larm om fel på olycksbussen*

<http://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170404892855e5545e203c0b3ad24a30487e5d&serviceId=2](http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170404892855e5545e203c0b3ad24a30487e5d&serviceId=2)

3. Barometern 2017-04-06: *Bergkvarabuss stäms av facket*

<https://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170406fd246d4bc90b4cf74169c65b7b216bac&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05731120170406fd246d4bc90b4cf74169c65b7b216bac&serviceId=2)

4. Barometern 2017-04-07: *Bussförare varnade om fel före resan*

<https://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057311201704076f128e2048a54b0aaa2bf8c90d6496de&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057311201704076f128e2048a54b0aaa2bf8c90d6496de&serviceId=2)

5. Barometern 2017-07-25: *Nya lösningar kan få fler att använda bälte på bussresan*

<https://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057311201707250b4c09085723bb0d83a8107cad6c38b7&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=057311201707250b4c09085723bb0d83a8107cad6c38b7&serviceId=2)

Borås Tidnings artiklar

1. Borås Tidning 2017-04-03: *Ja, vi delar alla detta*

<http://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayPDF?documentId=0508132017040399f9de510352aef55f7420c5be928db&serviceId=2](http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=0508132017040399f9de510352aef55f7420c5be928db&serviceId=2)

2. Borås Tidning 2017-04-03: *Skolan redo att ta hand om eleverna*

<http://web.retriever->

[info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D0508132017040330OKmK0gUtgO06F7fn0uTbVI000401010700%26x%3D6fb308f709ad11af42a09b4500074899&documentId=050813201704037d31688b5ac2576692bebeca2a515dac&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D0508132017040330OKmK0gUtgO06F7fn0uTbVI000401010700%26x%3D6fb308f709ad11af42a09b4500074899&documentId=050813201704037d31688b5ac2576692bebeca2a515dac&serviceId=2)

3. Borås Tidning 2017-04-05: *Räddningschefen: Vägkanten ger lätt vika*

<http://web.retriever->

[info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D050813201704051UADS23tSbdy24nSRI1ugrfl000401010c00%26x%3Dcc1b565e3dbc4fa0f0269ae6f8ffa220&documentId=0508132017040516c0a81471070323979d39c29b495cfc&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D050813201704051UADS23tSbdy24nSRI1ugrfl000401010c00%26x%3Dcc1b565e3dbc4fa0f0269ae6f8ffa220&documentId=0508132017040516c0a81471070323979d39c29b495cfc&serviceId=2)

4. Borås Tidning 2017-04-05: *Åklagare har tagit över utredningen*

<http://web.retriever->

[info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D050813201704051UADS23tSbdy24nSRI1ugrfl000401010c00%26x%3Dcc1b565e3dbc4fa0f0269ae6f8ffa220&documentId=0508132017040516c0a81471070323979d39c29b495cfc&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D050813201704051UADS23tSbdy24nSRI1ugrfl000401010c00%26x%3Dcc1b565e3dbc4fa0f0269ae6f8ffa220&documentId=0508132017040516c0a81471070323979d39c29b495cfc&serviceId=2)

5. Borås Tidning 2017-04-05: *Ägarbolaget får "släcka" bussarnas anmärkningar*

<https://web.retriever->

[info.com/services/archive/displayDocument?documentId=050813201704059313482a3c073feda61390231b1f3ae9&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=050813201704059313482a3c073feda61390231b1f3ae9&serviceId=2)

6. Borås Tidning 2017-04-07: *Expert pekar ut mekaniskt fel som orsak till olyckan*
<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320170407e7c08ceb1548deefa20e9dd6b0bbfd5f&serviceId=2>
7. Borås Tidning 2017-04-08: *Ingen ska behöva dö då en buss välter*
<http://web.retriever-info.com.proxy.lnu.se/services/archive/displayPDF?documentId=050813201704084ca7bd86971c17c80dad187505f8e236&serviceId=2>
8. Borås Tidning 2017-04-08: *Larmet: Bussen krängde*
<http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=0508132017040413b1aef6736a7e6c9f4415d960f6a903&serviceId=2>
9. Borås Tidning 2017-04-12: *Erfaren chaufför: "Omöjlig resa för en ensam förare"*
<http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320170412d107723ed2ebde7ae2093caaad692e9e&serviceId=2>
10. Borås Tidning 2017-04-13: *Olycksbolag brister i trafikavtal*
<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=050813201704135c149a42b6ea1a0139f7afc043424017&serviceId=2>
11. Borås Tidning 2017-04-14: *Chauffören av olycksbussen förnekar brott*
<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320170414650a6b746682ff83d2ac10330f8e0e13&serviceId=2>
12. Borås Tidning 2017-07-25: *Många var utan bälte vid olyckan*

[https://web.retriever-
info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320170725cf581fe3e17934a
7dfb870d3a79367c5&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320170725cf581fe3e17934a7dfb870d3a79367c5&serviceId=2)

13. Borås Tidning 2017-10-03: *Mark skriver nytt avtal med Bergkvarabuss*

[https://web.retriever-
info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320171003f63942ec82d961a
6cae9487680c85545&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05081320171003f63942ec82d961a6cae9487680c85545&serviceId=2)